

UNELTE ȘI ARME DIN EPOCA FEUDALĂ TIMPURIE DESCOPERITE LA RADOVANU (jud. Ilfov)

DE

MARIA COMȘA și ELENA GHEANNOPOULOS (Radovanu)

În cursul lunii februarie 1964, cu ocazia unor lucrări de terasare în vederea plantării viței de vie, pe teritoriul comunei Radovanu, la capătul Văii Coadelor au fost descoperite următoarele unelte și arme, toate din fier:

1. *Nicovală*, avînd forma unui trunchi de piramidă lungă de 19 cm cu baza de 5×5 cm iar partea superioară, lucrătoare, de 9×8 cm (fig. 1/6).

2. *Cuțit de plug*, lucrat dintr-o bară de fier, dreptunghiular în secțiune la partea superioară și triunghiular la partea inferioară, aceasta din urmă fiind ascuțită pe una din laturi. Cuțitul propriu-zis reprezintă aproximativ jumătate din lungimea totală a uneltei (fig. 1/1). Dimensiuni: lungimea 49 cm; lățimea mînerului 3 cm; lățimea cuțitului 5,2 cm; lățimea muchiei cuțitului 1,8 cm.

3. *Topor de luptă* cu muchia dreptunghiulară, părțile laterale ale găurii de fixare a cozii fiind lățite și descriind de-o parte și de alta cîte un triunghi cu vîrfurile rotunjite. Tăișul de formă aproape dreptunghiulară, ușor curbat, se unește cu porțiunea unde se află gaura de fixare printr-un trunchi destul de lung, aproape pătrat în secțiune, față de care tăișul este dispus asimetric (fig. 1/5). Dimensiuni: lungimea totală 22,5 cm; lățimea 4,5 cm.

4. *Topor de luptă* cu muchia dreptunghiulară, părțile laterale ale găurii de fixare a cozii sînt lățite de-o parte și de alta, încît cele două prelungiri descriu un oval. Tăișul este ușor arcuit. Corpul său, destul de lung, este aproape dreptunghiular în secțiune (fig. 1/2). Dimensiuni: lungimea totală 20,5 cm; lățimea tăișului 7,5 cm.

5. *Topor de luptă* cu tăișul în formă de lance avînd muchia mult alungită de forma unui trunchi de piramidă cu capătul puțin curbat. Părțile laterale ale găurii de fixare a cozii sînt și ele lățite de o parte și de alta descriind, ca și în cazul toporului de mai sus, un oval cu diametrul

maxim de 4,5 cm. Partea cealaltă este alcătuită dintr-o lamă în formă de frunză mult alungită, romboidală în secțiune (fig. 1/4). Dimensiuni : lungime totală 23,5 cm ; lungimea muchiei 6,5 cm ; lățimea ei lângă gaura de

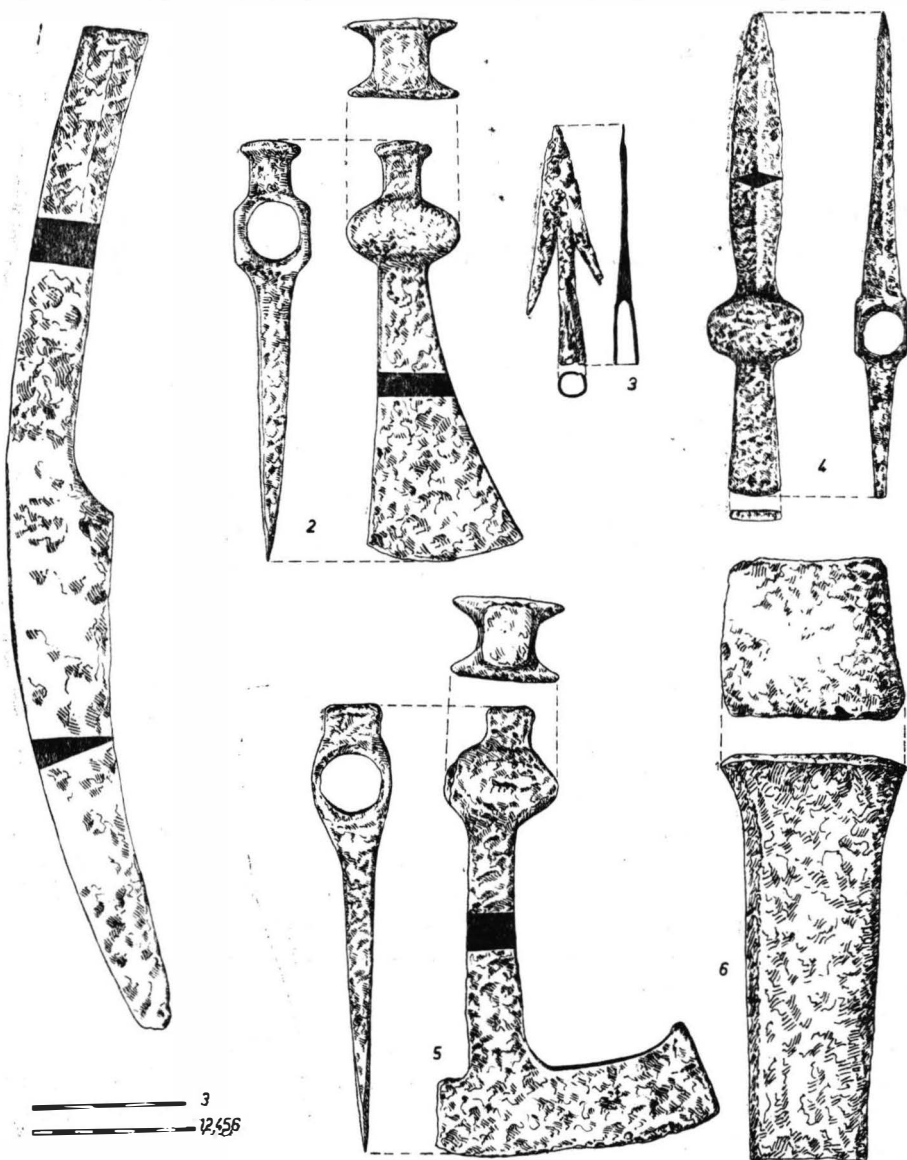

Fig. 1. — Radovanu. 1, cuțit de plug ; 3, vîrf de săgeată ; 2, 4, 5, topoare de luptă ; 6, nicovală.

fixare 1,8 cm, iar în capăt 2,5 cm ; lungimea lamei 14,5 cm și lățimea sa maximă 2,7 cm.

6. *Vîrf de săgeată* cu două aripioare și cu tub de fixare de formă conică (fig. 1/3). Dimensiuni : lungimea totală 8 cm, lungimea tubului de fixare 4,3 cm.

Din relatările celor care au fost de față în momentul descoperirii toate aceste unelte și arme au fost găsite pe o suprafață relativ restrânsă de circa 20 m pătrați, la o adâncime de 0,45—0,60 m de la nivelul actual al solului¹.

Alte amănunte nu am putut obține deoarece nu a fost posibilă efectuarea unui sondaj pe locul respectiv. Avînd în vedere însă suprafața de aproximativ 20 m pătrați, care este egală cu suprafața unui bordei, înclinăm a crede că uneltele și armele respective formau o parte din inventarul unui atelier de fierărie. O altă parte fie că s-a risipit fie că nu a ieșit la iveală; ceea ce ne face să credem acest lucru este faptul că din complex trebuia să facă parte neapărat unul sau chiar mai multe ciocane de fierar, iar vîrfurile de săgeată presupune și existența unei nicovale mai mici pentru confecționarea obiectelor mai mărunte.

În funcție de precizarea locului exact al descoperirii² am fost în măsură să stabilim că acest atelier de fierărie se afla la periferia așezării feudale timpurii din punctul „Pe Neguleasă”, aflată la capătul Văii Coadelor în care s-au început săpături arheologice încă din anul 1960. Împreună cu obiectele descrise mai sus au fost descoperite și câteva fragmente ceramice de culoare roșie, arse oxidant, lucrate din pastă amestecată cu nisip, ornamentate cu linii orizontale și în val avînd pereții destul de subțiri, caracteristice nivelului II (mai nou) de locuire al așezării din epoca feudală timpurie de la Radovanu (fig. 2). Pe baza fragmentelor ceramice menționate putem atribui cu certitudine și atelierul acestui nivel de locuire.

Pentru încadrarea cronologică a complexului ne servește pe de o parte ceramica, pe de altă parte topoarele de luptă și vîrfurile de săgeată.

Fragmentele ceramice găsite împreună cu uneltele și armele de fier descrise mai sus se încadrează în general în secolul al X-lea. Tot pentru acest secol este caracteristic și vîrfurile de săgeată cu aripioare³. Toporul de luptă cu tăișul lat dispus asimetric față de trunchi, caracteristic regiunilor central și sud-est europene, își găsește analogii în necropolele morave de la Gajary, Količin, Stare Mesto, Vranovice și Uherske Ostroh⁴, mai apropiate de exemplarul de la Radovanu fiind cele de la Količin și Uherske

¹ Datele cu privire la condițiile de descoperire ne-au fost relatate de către locuitorii Dumitru Dincă, Breazu V. Stan, Mușat I, Marin și Stingă Nicolae.

² Locul exact al descoperirii ne-a fost indicat de locuitorul Olteanu Constantin, care a lucrat la desfundarea terenului în vederea plantării viței de vie din punctul respectiv.

³ Vîrfurile de săgeți cu aripioare și tub de fixare sînt caracteristice în epoca feudală timpurie regiunilor central-nord și est-europene cf. Radomir Pleiner, *Zaklady slovanskeho zelezarskeho hutnictvi v českých zemích*, Praga, 1958, p. 197, fig. 51/5; B. A. Kolcin, *Чёрная металлургия и металлообработка в Древней Руси*, în *MIA*, 33, Moscova, 1953, p. 143, fig. 112. Asemenea exemplare cunoscute în unele așezări din U.R.S.S., cf. G. B. Fedorov, *Население Прутско-Днестровского междуречья*, în *MIA*, 89, Moscova, 1960, p. 368, pl. 62/9; acesta este exemplarul cel mai apropiat de cel de la Radovanu. V. V. Aulih, *Славянское поселение у с. Рипнево (Рипнев I) Львовской области*, în *MIA*, 108, 1963, fig. 9/2, p. 377. Exemplare mai mult sau mai puțin apropiate de cel de la Radovanu se cunosc și pe teritoriul R. P. Polone, cf. Józef Kostrzewski, *Kultura Prapolska*, Warszawa, 1962, p. 269, fig. 237.

⁴ Josef Poulik, *Staroslovanska Morava*, Praga, 1948, pl. LXXVII/9 și pl. LXXXVIII/1—4.

Ostroh. Alte exemplare similare, dar puțin deosebite, se găsesc și în R. P. Bulgaria la Jakimovo⁵.

Fig. 2. — Radovanu. Fragmente ceramice, descoperite împreună cu uneltele și armele.

În aceeași epocă cu toporul amintit se încadrează și celelalte două topoare de luptă⁶.

În concluzie, în funcție de elementele de datare de care dispunem, uneltele și armele care alcătuiau inventarul atelierului de fierărie de la

⁵ Atanas Milcev, *Прочувания на раннославянската култура в България и на Плиска през последните десет години*, în *Археология*, Sofia, VI, 3, 1964, p. 25, fig. 2.

⁶ Toporul de luptă obișnuit are analogii apropiate în Rusia kieviană, cf. B. A. Kolcin, *op. cit.*, p. 146, fig. 115. Topoarele de luptă cu tăișul în formă de lance au fost descoperite deocamdată numai pe teritoriul țării noastre, toate exemplarele aparținând secolului al X-lea, cf. Maria Comșa și Gh. Constantinescu (Focșani), *Depozitul de unelte și arme din epoca feudală timpurie descoperit la Dragoslaveni (jud. Vrancea)*, în *SCIV*, 20, 1969, 3, p. 425–436.

Radovanu, din punct de vedere cronologic pot fi încadrate în secolul al X-lea, urmînd ca prin noile săpături arheologice ce se vor efectua în așezarea feudală timpurie, din care face parte și atelierul, să se poată ajunge la o datare mai strînsă în cadrul acestui secol.

OUTILS ET ARMES DE LA HAUTE ÉPOQUE FÉODALE DÉCOUVERTS À RADOVANU (DÉP. D'ILFOV)

RÉSUMÉ

À l'occasion de certains travaux agricoles, on a mis au jour, sur le territoire de la commune de Radovanu, plusieurs outils et armes en fer. Il s'agit d'une enclume, d'un soc de charrue, de trois haches de guerre de différents types et d'une pointe de flèche.

Sur la foi des analogies et de la céramique découverte à côté de ces pièces, les outils et les armes peuvent être datés du Xe siècle.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — *Radovanu*, 1, soc de charrue ; 3, pointe de flèche ; 2, 4, 5, haches de guerre ; 6, enclume.

Fig. 2. — *Radovanu*. Tessons céramiques découverts à côté des outils et des armes.

